

Stromingen en kunstenaars: deel 1

H1: Van Maniera greca tot internationale stijl

1.1 Pre 1300 (Gotiek)

- Nicolas van Verdun
- Villard de Honnecourt

1.2 1300-1350: Italië (maniera greca)

- Cimabue
- Giotto
- Duccio di Buoninsegna
- Simone Martini
- Pietro Lorenzetti
- Ambrogio Lorenzetti
- Nicola Pisano
- Giovanni Pisano
- Andrea Pisano

1.3 1300-1350: Frankrijk

- Maitre Honoré
- Jean Pucelle
- (Duccio di Buoninsegna)
- Jean le Noir

1.4 ca 1350-1420: Mecenaat van het huis Valois (internationale stijl)

- Jan Baudolf
- Meester van het Parement de Narbonne
- André Beauneveu
- Boucicaut Meester
- Gebroeders van Limburg (Pol, Herman en Jan)
- Claus Sluter
- Jan Maelwael
- Henri Bellechose
- Meester van het Treborn
- Lorenzo Monaco

H2: De Vlaamse primitieven: ARS NOVA

2.1 Het retabel van Champmol

- Jacob de Baerze
- Melchior Broderlam

- Gelders of Bourgondisch Meester

2.2 (Hubert en) Jan van Eyck

- Jan van Eyck
- Hubert van Eyck

2.3 Robert Campin (alias meester van Flémalle)

- Robert Campin/meester van Flémalle

2.4 Rogier van der Weyden

- Rogier van der Weyden

H3: De Vroege Renaissance

3.1 Renaissance en humanisme

- Filippo Brunelleschi
- Paolo Uccello
- Piero della Francesca

3.2 Beeldhouwkunst 1e helft Quattrocento (1400-1450)

- Lorenzo Ghiberti
- Jacopo delle Quercia
- Nanni di Banco
- Donatello

3.3 Schilderkunst 1^e helft Quattrocento (1450-1500)

- Gentile da Fabriano
- Masolino
- Masaccio
- Michelangelo
- Fra Angelico
- Fra Filippo Lippi
- Paolo Uccello
- Domenico Veneziano
- Andrea del Castagno

H4: Tweede generatie in de Nederlanden en Italië

4.1 De 2^e generatie schilders in de Nederlanden, ca 1450-1500

- Petrus Christus

- Dirk Bouts
- Hugo van der Goes
- Simon Marmion
- Meester van Maria van Bourgondië
- Hans Memling
- Geertgen tot Sint-Jans

4.2 Schilderkunst in Italië: 2^e helft Quattrocento (1450-1500)

- Piero della Francesca

4.3 Beeldhouwkunst in Italië: 2^e helft Quattrocento (1450-1500)

- Sandro Botticelli
- Filippino Lippi
- Domenico Ghirlandaio
- Pietro Perugino
- Andrea Mantegna
- Antonello da Messina
- Giovanni Bellini
- Antonio del Pollaiuolo
- Andrea del Verrocchio
- Leonardo da Vinci

4.4 Invloed in Europa: 1450-1500

- Jean Fouquet
- Juan de Flandes
- Stephan Lochner

H5: Hoge Renaissance

5.1 Introductie

5.2 Leonardo da Vinci

- (Andrea del Verrocchio)
- Leonardo da Vinci
- (Pieter Paul Rubens)

5.3 Raphael (Sanzio)

- Raphael
- Perugino
- Pieter van Edigen
- Marcantonio Raimondi

5.4 Michelangelo

- Michelangelo

H6: De renaissance in het Noorden

- Martin Schongauer
- Albrecht Dürer
- Nikolaus Hagenauer
- Matthias Grünewald
- Gerard David
- Hieronymus Bosch
- Jan Gossart
- Barend van Orley

Stromingen en kunstenaars: deel 2

HOOG RENAISSANCE

MANIËRISME ROME

Michelangelo (1475-1564)

- Enorme pathos en empathie
- Mensen aanspreken niet op irrationele manier maar emotioneel/psychologisch
- Lichaam optimaal gebruiken vr passie en dynamiek

Andrea del Sarto (1486-1530)

- Beweging, dynamiek in lichaam en kledij
- Experimenteren

Rosso Fiorentino (1495-1540)

- School van Fontainebleau
- Richting barok

Jacopo Carucci da Pontormo (1494-1557)

- Experimenteren met diepte
- Complexe compositie: mensen willen fascineren
- Pathos
- Beweging: verschillende posities

Daniele da Volterra (1509-1566)

- Il Braghettone: broekjes schilderen
- Beweging, dynamiek

Il Sodoma (1477-1549)

- Dramatiek: beweging en kleur
- Horror vacui

Giorgio Vasari (1511-1574)

- Sterk beïnvloed door Michelangelo
- Accademia
- Bijna alles geschilderd in Palazzo Vecchio

Rafaël (1483-1520)

- Vroeg gestorven
- Experimenteren
- Nieuw soort coloriet: felle kleuren
- Expressief
- Beweging
- Veel leerlingen

Giulio Romano (1499-1546)

- Afwerken van werken van Raphael
- Voorloper barok
- Horror vacui
- Architect
- Beweging: verschillende posities

Perino del Vaga (1501-1547)

- Beweging: rare houdingen
- Dezelfde compositie als Romano

Polidoro da Caravaggio (1499-1543)

- Geveldecoratie
 - o Kwaliteitsverlies
 - o Toegankelijk voor het publiek = invloed

MANIËRISME VENETIË

Giovanni Bellini (1430-1516)

- Combinatie van
 - o Byzantijnse kunst: orthodoxe
 - o Noordelijke kunst: Vlaamse primitieven (van Eyck)
 - o Renaissance van Florence en Rome
 - = vernieuwing
- Leerlingen: Giorgione en Titiaan

Giorgione (1477-1510)

- Moeilijk: geen definitieve interpretatie
- Aandacht natuur (zoals noorden): atmosferisch
- Aandacht textuur (zoals noorden)
- Evenwicht natuur en figuur

Titiaan (1487-1576)

- Combinatie: textuur, landschap, mens
- Inzet op dramatiek maar ook experimenteren (textuur en techniek)
- Atmosfeer (vooral in barok later 17de E)
- Combinatie schilderkunst en dichtkunst: poëzie via kleur
- Op het einde: geen details

Jocopo Robusti Tintoretto (1518-1594)

- Combinatie disegno van Michelangelo en kleurgebruik van Titiaan
- Voorloper Barok: licht-donker contrast
- Enorme doeken

Paolo Veronese (1528-1588)

- Verkortingen
- Textuur, landschap, mens
- Exotische houdingen

- Beweging

De Nederlandse leerlingen

- Hij had er veel
- Invloed op het noorden

Manierisme: zonder duidelijk affiliatie

Agnolo Bronzino (1503-1573)

- Combinatie disegno en colorito
- Aandacht kleur en textuur = venetiaans
- Grens tussen portret en mythologie = klein

Parmigianino (1503-1540)

- Lichamen manipuleren om elegantie te bereiken (photoshop)

Correggio (1489-1534)

- Ingewikkelde posities
- Aandacht tactiliteit, textuur, coloriet
- Geen horror vacui

Manierisme

El Greco (1541-1614)

- Hij reist veel en combineert van alles
- Typische stijl
 - o Lichamelijke manipulaties (Parmigianino)
 - o Aandacht voor textuur en kledij (Venetiaans)
 - o Licht donker effect (Venetiaans)
 - o Niet in detail (Titiaan)
 - o Horror vacui

Jean de Boulogne Giambologna (1529-1608)

- Beeldhouwkunst
- Complexe posities – tormenterende houdingen
- Licht donker effect voor dramatiek

Manierisme in Europa

Fontainebleau fase 1 (1520-30-40)

- Niet innovatief maar hoogtepunt
- Totaalconcept: verschillende disciplines samen
- Doel: fransen de Italiaanse traditie opneemt
- Italiaanse maniera + noordelijke realisme (Italianen zijn meer naturalistisch geworden)
- 'Portrait historié'

Fontainebleau fase 2 (einde 16de E/ na 1594 Henry IV)

- Changeant: kleuren die in elkaar overvloeien

Duitsland

- Lacune zonder Albrecht Durer tot
- Lucas Cranach de oude (1472-1553) en jonge (1515-1586)
 - o Reformatie: kunstenaars beseffen dat de kerk te veel bezig is met beelden
 - Debatten: rol van kunst in de maatschappij, doel...
 - o Morele bericht: ongelijke liefde (oude man en jonge vrouw) = nieuwe onderwerpen
 - o Invloed op Caravaggio: figuren vooraan, afsnijden
- Sebald Beham (1500-1550)
 - o Genrekunst: voorstelling dagelijks leven
 - o Morele les
- Gillis van Coninxloo

Engeland

- Hans Holbein (1497-1543)
 - o Portret = synthese van italiaans idealisme en nederlandse realisme (naturalisme)
 - o Stichterportret
 - opdracht om die mensen voor te stellen in een religieuze scene
- Vluchtelingen in England
 - o Die van bij ons komen?

Nederlanden

- Eerst Vlaamse Primitieven (15de E)
- Dan Antwerps Manierisme (1^e decennia van de 16de E)
- Dan Hoog-Renaissance + Manierisme (loop van 16de E)
 - o Renaissance-principes (rond 1600)
 - o Boschiaanse traditie (2de helft 16de E)
 - o Mengvormen: synthese

Antwerps manierisme (1^e decennia van de 16de E)

- Nieuwe versie van primitieven
- Werken lijken op elkaar: veel herhaling
- 1/3 onderwerpen: aanbidding van de wijzen

Hoogrenaissance & Manierisme in Nederlanden (loop van 16de E)

- Renaissance-principes (rond 1600)
- Boschiaanse traditie (2de helft 16de E)
- Ontwikkeling van de "genres"
 - o Landschapschilderkunst
 - o Genrekunst
- Eerste helft 16de E: experimenten die we manierisme noemen

Jheronimus Bosch (1450-1516)

- Meest fantasieën met meest naturalisme = rare mengvorm
- Zeer populair in europa
 - o inhoud die tot verbeelding sprak
- Gebeurt tegelijk met het hoogtepunt van de renaissance in Italië
- Pre-genre tafereel

KUNSTENAARS GAAN NAAR ITALIE

Jan Gossart (1478-1532)

- Eerste kunstenaar die naar italie gaat (plicht)
 - o Oudheid bestuderen
 - o Hoe zijn de renaissance kunstenaars omgegaan met oudheid
 - o Hoe kan je dat integreren in het Noorden
- Innovaties: alleen beschikbaar voor elite

Quinten Massys (1466-1530)

- Antwerpse schilderschool
- Innovator
- Caricatuur (da vinci en bosch deden dat ook)
- Geen ongelijke liefde

Jan van Scorel (1495-1562)

- Gaat naar Italië om daar te studeren
- Typische manieristische elementen van leerlingen van raphael en michelangelo
- Klassiek decor

Maarten van Heemskerk (1498-1574)

- Leerling van Jan van Scorel
- Voorloper barok: afsnijden, donker achtergrond
- Prenten ontwerper
 - o Meer invloed omdat er meer verspreiding is
- Zoektocht nr vermelting van italiaanse en nederlandse kunst zonder humanistische idealen te verliezen
- Hij was een humanist

Lucas van Leyden (1494-1533)

- Aanwezigheid kleuren: dynamiek (barok?)
- Toch nog steeds in lijn met vlaamse primitieven

Barend van Orley (1487-1541)

- Interesse internationale stijl
- Renaissance element: architectuur maar niet italiaans want geen antieke zuiverheid maar aansluit bij imaginaire kunst
- Naturalisme
- Mengen: renaissance en antwerps manierisme

Pieter Coecke van Aelst (1502-1550)

- Antwerps traditie
- Horror vacui
- Brochiaanse traditie
- Grote tapijtenontwerper

Joos van Cleve (1485-1540)

- Antwerpse manierisme

KUNSTENAARS KOMEN TERUG UIT ITALIE

Michiel Coxie (1498-1592)

- Fundamentele kennis van oudheid
- Aandacht textuur (noorden)
- Detaillist (Italiaans)
- Naturalisme
- Evolutie naar manierisme
 - o Van Titiaan (venetiaans)
 - o Verkorting
 - o Beweging
- Prenten

Lambert Lombard (1505-1566)

- Kunsttheoreticus
 - o Kennis oudheid en principes van renaissance en humanisme
 - o Tekenkunst om antieke oudheid in te beelden

Willem Key (1516-1568)

- Werkt verder op venetiaanse maniersime
- Aandacht schaduw en textuur
- Functie van de toeschouwer (barok)

Frans Floris (1519-1570)

- Terug in Nederlanden
 - o Groot atelier
 - o Enorme invloed met prenten dus impact op europa
 - o horror vacui = veel ideeën uitvoeren, te veel, emotioneel betrekken
 - o Lichamen exotische poses
- Florisch stijl
 - o Stijl van Michelangelo (sixtijnse kapel) + Naturalisme (noordelijke meester)

Jan Sanders van Hemessen (1500-1575)

- Nieuw blik op kunst: creativiteit wordt gewaardeerd
- Hij was creatief (italiaans traditie mengen met noordelijke traditie)
- Horror vacui
- Lichamen
- Ingewikkelde compositie
- Aandacht expressie

Pieter Bruegel (1520-1569)

- Hij afwijkt van alle andere kunstenaars die uit Italië komen
 - o Rare mengvorm van kennis oudheid/renaissance en noordelijke traditie (genrekunst)
- Fascinerende spreekwoorden
 - o Literaire traditie in schilderijen
- Landschap schilderkunst: veel invloed

Pieter Aertsen (1508-1575)

- Zoom op complexe/spectaculaire kunstwerken (van bv Bruegel)
- Dagelijks leven in beeld brengen: bloei genrekunst

The Genius of Rome

- 1599/1600 – 1610/1615
- Vernieuwing
 - o De protestantisten (Luther 1517) willen een reformatie van de kerk. Het is niet normaal dat je moet betalen om naar de hemel te gaan.
 - o Kerk doet een contrareformatie (met Jesuiten), het lukt en ze krijgen veel geld dat ze investeren in kunst om nog meer invloed te hebben
 - o Geld = vernieuwing voor kunst
- Grand tour = fenomeen bij elite mannen om seks te hebben in Europa voor dat ze moeten trouwen

Frederico Barocci (1535-1612)

- Neemt Raphael maniersitische compositie over
- Nieuwe methode: veel studies van figuren, compositie, technieken voor dat hij schildert: kunst = denkoefening
- Geen natuurtalent

Frederico Zuccaro (1540-1605)

- Theoreticus
 - o Je moet niet proberen om te tonen wat je kan doen, je moet 'een idee' tonen (via compo)
 - o Kunst gaat over een idee (belang disegno): om de toeschouwer te betrekken
- Gebruik van manierisme en noordelijke traditie

CARAVAGGISME

Caravaggio (1571-1610)

- Doorbraak in 1600 via Cantarellikapel
- Mecenaat kardinaal (veel geld)
- Slecht reputatie door zijn slechte karakter (moord)
- Inzichten noordelijke traditie + Italiaanse maniersime (geweging/posities)/renaissance
- Kenmerken

- **Licht donker effect** (dramatisch) (chiaroscuro)
- Menging genres: genretafereel, portret, katholieke scenes, dagelijks leven...
- Mengen in het algemeen = typisch caravaggistisch (eigen stijl)
- Nieuwe genre: stillevens
- **Figuren helemaal vooraan:** toeschouwer maakt deel uit van kunstwerk
 - **Monumentale figuren:** vullen beeldvlak
- Grote werken
- **Afnijding:** lichaam, armen
- **Snapshot** dagelijksleven: nadenken over het moment
- **Naturalisme** (= romeins, dingen weergeven zoals ze zijn)
 - Italië = idealisme
 - Noorden = realisme
- Representatie van heilige figuren op naturalistische manier: shockerend/desacraliserend/controversieel
- Al die elementen gebruiken in altaarstuk
- **Lege donkere achtergrond:** weinig aandacht landschap of achtergrond
- Nieuwe iconografie: die vaak hernomen is
- Moraliteit ('idea') in christelijke verhalen
- Op het einde wordt hij dramatischer

De Caracci

Annibale (1560-1609)

- Broer: Agostino
- Neef: Ludovico
- Opgelied door nederlander
- Intellect wordt belangrijk in de 17de E
 - Eigen accademia: disegno en colorito combineren (innovatie)
- Kenmerken vroeger
 - Houdingen (manierisme)
 - Disegno (florentijns en romeins?) met Colorito (venetiaans: 1^e helft 16de E)
- Nieuwe kenmerken
 - Heldere overzichtelijke rationele composities
 - Aandacht textuur, landschap, coloriet (minder extreem dan Caravaggio)
 - Geen heroische christus: naturalisme (noorden)
 - Licht donker (caravaggio) voor drama en emotie
 - Afsnijding
 - Experimenteren met nieuwe genres: genrekunst (dagelijks leven) (niet christelijk of mythologisch)
 - Grove penseel strepen
 - Snapshot effect
- Plafon palazzo farenese: hoogtepunt vroege barok
- Ultieme vorm van hun theorie
 - = evenwicht tussen helderheid en rationaliteit van hoge renaissance met verhouding en expressiviteit van manierisme en disegno gecombineerd met coloriet (beheerste en ingewikkelde compositie)
- 2 richtingen: barok en classicisme

- Classicisme
 - o Idee: zuivere antieke kunst
 - o Disegno grotere rol dan colorito
 - o Figuren niet altijd statisch
 - o Minder aandacht liht-donker effect
- Invloed op Rubens

INTERNATIONALE BAROK

Peter Pau Rubens (1577-1640)

- Peculatie: we weten niks over hem voor Italië
- 1600: gaat naar italie
- Kenmerken
 - o Zeer creatief
 - o Aandacht incarnaten = vleestonen = naturalisme (meer dan Caravaggio)
 - o Licht donker effect (dramatiek)
 - o Experimenteren met afsnijdingen
 - o Heel snel schilderen en indruk geven van veel details (realisme van noorden)
 - o italiaanse en nederlandse traditie + kennis antieke oudheid + aandacht licht donker, coloriet, textuur (=16de E)
 - o Volle beweging in contrast met statische houding (antieke poses)
 - o Snapshot effect
- Chiesa Nuova
 - o Ultieme opdracht
 - o 3 taferelen
 - o Het gaat mis: licht inval zorgt ervoor dat je het schilderij niet meer ziet
 - Opnieuw doen maar op steen, nieuwe manier van denken (in 3 verdelen) en met nieuwe compositie
 - o Antieke poses
 - o Snel geschilderd (indruk van details)
 - o Monumentaal
- Barok
 - o Nadenken over de ruimte waarin je werkt
 - Nadenken over inval van licht om mensen maximaal te betrekken

Adam Elsheimer

- Heel ander barok

Algemene barok	Zijn barok
- Schaal: zeer groot - Licht - Kleur - Spektakel - Bombastisch - Afsnijden	- Klein (goedkoper) - Op koper: fotorealistisch effect - Focus - Overvalling via licht-donker en naturalisme - Wetenschappelijke precisie - Afsnijden - Empirisch: natuur begrijpen - Niet intuïtief

- Fascinatie voor wetenschappen
 - o Lid van accademia dei Lincei
 - Ethiek moraal
 - Eerste wetenschappelijke academie
 - Natuur bestuderen: empirisch

Anderen

Domenico Zampieri alias Domenichino (1581-1641)

- Medewerker van Carracci
- Classicisme
 - o Fascinatie disegno
 - o Aandacht heledere rationele composities
 - o Klassieke oudheid begrijpen
 - o Fascinatie oeuvre van raphael en michelangelo (niet hun manieristische fase van het einde van hun leven maar hoogrenaissance fase van 1500-1515)
 - o Geen aandacht voor athos of dramatiek
 - o Landschapschilderkunst: vaak mythologisch
 - Groteproporties = kleine figuurtjes (vooraan = 17de E) en grote landschap

Giovanni Francesco Barbieri, alias Il Guercino (1591-1666)

- Invloed op italiaanse meesters
- Eerst caravaggist (aandacht naturalisme, licht donker, afsnijding) dan Classicisme
 - o Rust
 - o Focus onderwerp
 - o Een beetje licht donker maar geen dramatiek
 - o Meer architecturale elementen
 - o Beheersing

Giuseppe Cesari, alias Cavaliere d'Arpino (1568-1640)

- Werkt met Caravaggio
- Grondlegger barok in Rome
- Romeins barok meester = anders dan Rubens (Noorden)
 - o Kleur: heledere pastel kleuren
 - o Snapshot: zoom
 - o Aflijning straker dan Rubens
 - o Afsnijding

CLASSICISME

Internatioanle Manierisme

- Europa einde 16de – begin 17de E
- Kunstenaars
 - o Bartholomeus Spranger
 - o Hans von Aachen
 - o Joris Hoefnagel: miniatuur, wetenschapper (empirisch natuur details)

- Adriaen de Vries: beeldhouwer

Bartholomeus Spranger (1546-1611)

- Antwerpse manierimse met romeins florentijns maniera (= internationaal manierisme?)
- Kenmerken
 - Liefdestafereel: mythologie
 - Ingewikkelde poses: elegantie
 - Geen horror vacui
 - Tonen wat je kan doen: verkorting
 - Doorkijken landschap

Hans von Aachen (1552-1615)

- Afsnijding
- Gemanieerde poses

Joris Hoefnagel (1542-1601)

- Intellect: wetenschapper
- Miniatuur: rand waar hij toont dat hij een observator is
- Themas: mythologisch en christelijk
- Aandacht metamorfoses

Adriaan de Vries (1556-1626)

- Overdrijving: spieren
- Gemanieerde poses
- Overzichtelijk: weinig figuren

Jacob de Backer (1545-1585)

- Via hem, weten we dat de meeste antwerpse meesters dezelfde stijl hebben

Nieuwe dynamieken

- Oorzaak
 - Contrareformatie van de kerk
 - Oorlogen: vorsten krijgen meer macht (dus ook geld) en gebruiken kunst als propaganda (kunst = machtmecanisme)
- Barok
 - kleur licht
 - pathos, empathie
 - snapshot, mensen emotioneel betrekken en gebruiken met religieus politiek doel
 - zoom op textuur (carnaten)
 - impact op europa (zuidelijke nederland, duitsland, spanje, italie)
 - Peter Paul Rubens
- Classicisme
 - lijn compo: disegno
 - rationeel
 - antieke

- wetenschappers
- frankrijk en rome
- Nicolas Poussin
- Caravaggisme
 - Aparte fenomeen
 - na trip in italie
 - kunst van caravaggio nadoen: navolgers
- Barok en Classicisme zijn niet tegelijkertijd: Rubens en Poussin zijn geen tijdgenoten (Poussin komt later)

CARAVAGGISME

Kunstenaars blijven meestal niet bij caravaggisme maar evolueren naar barok of classicisme
Belangrijke namen (navolgers caravaggisme – met eigen twist)

Orazio Gentileschi (1563-1639)

- Begint in maniera stijl dan caravaggistisch
- Dankzij hem: verspreiding caravaggisme (alpen oversteken)
- Bijdrage
 - Aandacht coloriet, textuur (stofweergave), inkarnaten
- Meer barok dan caravaggist op het einde van zijn leven

Artemisia Gentileschi (1593-1656)

- Dochter van Orazio en bekender
- Eerste vrouw toegelaten in accademia
- Maar verkracht door haar leerkracht: weerspiegeling in haar kunst:
 - Autobiografisch
 - Aandacht pathos, dramatiek (licht-donker)
 - Fascinatie stofweergave

Giovanni Lanfranco (1582-1647)

- Synthese caracci en caravaggio
- Veel caravaggistische elementen
 - 10 jaar later
 - Terug naar caracci en classicisme (die later rococo wordt)
 - Heldere composities

Bartolomeo Manfredi (1582-1622)

- Heel caravaggistisch (afsnijding, genre...)

Caravaggisme in Europa

Jusepe de Ribera, alias Lo Spagnoletto (1591-1652)

- Spanje
- Licht-donker : meer dan caravaggio
- Naturalisme

- Aandacht zwakheden van mensen : onderkant van de samenleving (extra dynamiek en dramatiek)

Francisco de Zurbaràn (1598-1664)

- Creatief
- Zuivere, heldere stilleven
- Licht-donker
- Aandacht stof textuur
- Neutrale achtergrond
- Hij begrijpt caravaggisme en past het aan

Bartolomé Esteban Murillo (1617-1682)

- Verderzetten van Jusepe de Ribera (zwakheden van mensen)
- Bijbelse taferelen
- Snapshot
- Naturalisme

Caravaggisme in Frankrijk

Valentin de Boulogne (1591-1632)

- Fontainebleau en dan Italie (ontdekking caravaggio)
- Dramatischer: meer licht-donker
- Aandacht inkarnaten en textuur
- Expressieve gezichten
- Invloed RUbens

Nicolas Tournier (1590-1639)

- Aandacht details (bv: tafel)

Caravaggisme in de Nederlanden

- 2de en 3de Bachelor

INTERNATIONALE BAROK

Barok in Italië

Guido Reni (1575-1642)

- Lid accademia van Caracci (hun doel was het combineren van florentijns/romeins disegno met het colorito van venetie)
- Specifieke kenmerken (dat Rubens niet heeft)
 - o Nadruk disegno, compositie
 - o Felle kleuren: sublimiteit/onnatuurlijk
 - o Minder naturalisme/realisme
 - o Harde kleurcontour

Pietro da Cortona (1597-1669)

- Onbewuste evolutie naar Rococo

- Schilder en architect
- Kenmerken
 - o Combinatie schilderkunst en architectuur
 - o Horror Vacui: aandacht details
 - o Ronde vormen
 - o Frivoler
 - o Enorme landschap
 - o Plafon die openbreekt aan de hemel
 - o Andere wereld: spectaculair
 - o Pastel kleuren

Alessandro Turchi (1578-1649)

- Zonder families zijn kunstenaars niks?
- Combinatie: classicisme en barok (evenwicht beheersing en dramatiek)

Gianlorenzo Bernini (1598-1680)

- Grote barok kunstenaar die naar de rococo gaat evolueren (te vroeg voor Frankrijk)
- Introduceert caravagistische elementen in de beeldhouwkunst/barokarchitect
 - o Denken in de ruimte
 - o Licht-donker
 - o Verschillende materialen
 - o Dramatiek/geweging: toeschouwer betrekken (immersie/emotie)
 - o Beeld onderdeel van ruimte
- Sublieme techniek: fragiel marmer
- Buste innovatie
 - o Mond een beetje open alsof ze iets wilt zeggen = toeschouwer betrekken

Barok in Frankrijk

- Weinig want classicisme was dominant

Barok in Spanje

Velasquez

- Concurrentie met Rubens (noorden)
- Combinatie van stijlen (= kenmerk van grote kunstenaars)
 - o Genrekunst? Mythologisch kunst? Hofschilderij?
- Caravagisme: licht-donker, kleur, figuren vooraan, afsnijding
- Sublieme techniek
- Beheersing licht
- Veel portretten
 - o Naturalisme: houding
 - o Details: kledij, stof
 - o Geen achtergrond: grenzenloze vloer (lege ruimte)
 - o Impressionante poses
 - o Betrekking toeschouwer (geen afstand)
- Focus onderkant van de samenleving
- Propaganda kunstwerken

- Geen klassieke thema's
- Hij durft alles
 - Interactie tussen de figuren

Barok in Duitsland en Engeland

Duitsland

- Beperkt door oorlog (dus economische problemen dus geen kunst)
- Einde 17de E: rococo

Engeland

- Het hof Charles: korte bloei dankzij zijn interesse in kunst
 - Aankoop van kunst: collectie
 - Kunstenaars halen: Anthony van Dyck
- Peter Lely
 - Stijl van van Dyck maar meer barok
 - Nijging rococo
 - Aandacht textuur, landschap
 - Naturalisme maar niet echt (anatomische manipulaties)

CLASSICISME

Voorlopers Classicisme

De Carracci

- Figuren vullen hun beeldvlak
- Versmelting disegno en colorito
- Afstand overdreven pathetisch van manierisme

Filippo Napoletano (1587-1629)

- Voorloper: late stijl van Poussin
- Vedute
- Lage horizonlijn
- Kleine figuren

Paul Bril (1553-1626)

- Vedute
- Landschappen Italiaanse dorpen: realistisch + manipulatie (niet volledig weergeven als ze zijn: bosjes) = humanist
- Antieke ruïnes: maar geen antieke wereld weergeven

Nicolas Poussin (1594-1665)

- 2 fases: voor en na Rome
- Franse classicistische meester

Voor Rome

- Beïnvloed door Frankrijk en noorden (Rubens)

- Nog veel barok elementen (nooit zuivere barok)
 - o Pathos, drama (een beetje beheersing)
 - o Zoom
 - o Diepte compositie
 - o Sobere achtergrond

Naar Italië

- Intellectuele vorming: ontdekt door wetenschappers (mecenaat)
 - o Fascinatie kunst HR
- Aandacht empirisch weergeven, rationaliteit, beheersing, details
- Meester in compositie
- Afstand met noorden: geen aandacht voor kleuren overvloeien
- Rationaliteit om te betrekken in chaos
- Invloed caravaggisme: afsnijding, licht-donker
- Achtergrond: architectuur (statische) elementen
- Geen afleiding

Terug in Frankrijk

- Kort: geen amusement
- Wel vernieuwing:
 - o Experimenteren met antieke landschappen (ruines, kleine figuren)
 - o Fascinatie Raphael

Terug in Rome

- Terug naar eigen stijl: geïnspireerd door Raphael
- Detaillistisch, levendig
- Einde carrière
 - o Landschappen
 - Strakke compositie
 - Veel perspectief
 - Kleine figuren: aandacht naar spectaculaire landschap en niet de figuren

Classicisme in Frankrijk

- Vanaf jaren 30 (1630)
 - o Dankzij Poussin en academie van de koning

Simon Vouet (1590-1649)

- Eerst zeer barokachtig
- Via Poussin is hij classiciste geworden
 - o + kunst = intellectueel fenomeen om wereld te begrijpen
- Kenmerken
 - o Portrait historié
 - o Aandacht reconstructie oudheid
 - o Heldere, rationele compositie
 - o Aandacht tactiliteit: kledij, architectuur
 - o Licht donker

- Fusie classicisme (compositie) en barok (textuur)

Lorrain (1600-1682)

- Ultieme landschap schilder
 - Antieke wereldlandschap
 - Diepte zicht
 - Schaduwwerking
 - Gelijkaardig poussin
- Fascinatie Paul Bril: vedute herwerken en classicieren
 - Vedute : landschap lijkt op antieke setting
 - Italiaanse licht inval: ongergaande zon

Eustache Le Sueur (1616-1655)

- Classicistische meester
- Deel uit van Academie Royale de peinture et sculpture (Lodewijk 14de)
 - Doel : wapen voor macht = macht van koning bereiken en in beeld brengen
- Mengelmoes
 - Barok: licht-donker, kleur (expliciet)
 - Classicisme: heldere compositie (begin carrière – later complexe compositie)
- Later: composities worden complexer
- Geen afleiding

Philippe de Champaigne (1602-1674)

- Grootste innovator
- Deel uit academie: hij vergelijkt Rubens en Poussin (debat-strijd)
 - Rubenisten winnen: zo wordt Rococo belangrijke stijl
- Fabuleuze techniek en klassieke compositie

Charles le Brun (1619-1690)

- Meest invloedrijke
- Geen classiciste
- Gaat naar academie en wordt hofschilder van Lodewijk 14 voor Versailles
 - Veel schilderij: verheerlijking koningschap
 - Rekening houden met: sculptuur, stucco, schilderkunst...
- Ultieme versmelting van Rubens en Poussin
- Enorme oppervlaktes
- Combinatie kleur en overzichtelijke compositie
- Totale ervaring

Classicisme in Italie

- Poussin

Classicisme in de rest van Europa

- Engeland: niks door geen interesse en politieke omstandigheden
- Duitsland: rococo

ROCOCO

Einde: franse revolutie (radicaalste kunstbreuk)

Versailles

- Minder en minder classicisme
- Le Brun gaat richting kleur en dynamiek
- Rococo slechte imago:
 - o Associatie met decantie van franse hof in 18de E (intrigue, liefde, seks...

Jean Antoine Watteau (1684-1721)

- Nieuwe genre, combinatie
 - o Barok elementen
 - o Idyllische beleving van de wereld die los staat van werkelijkheid
 - o Rubens en Corregio: pastel kleuren die overvloeien
 - Geen strakke lijnen
 - o Droomwereld (feereik) met elegante gezelschap (fête galante)
 - o Tuinmotief: donker hoekje
 - o Theatraal: commedia del arte
 - o Carnaval venetie: decadentie
 - o Pastorale thema's: fake boerderij
- Beschouwd als inhoudsloos: geen moraal, oppervlakig en esthetisch

François Boucher (1703-1770)

- Decantie en leegheid rococo
- Mythologische thema's: niet moreel of educatief maar 'escape'
 - o Maar figuur nog herkenbaar (portret spel)
- Inkarnaten: rose
- Tuin: mysterie en intrigues

Jean-Honoré Fragonard (1732-1806)

- Mysterieuze tuin: geen diepte?
- (immersieve ervaring)

Rococo buiten Frankrijk & Rome

- Alles wat we gezien hebben in één aspect van de rococo
 - o Kunstwerken zijn verplaatsbaar: dus meer invloed
- Vaste kunstwerken
 - o Meedenken in de architectuur
- Dominante hofkunst in europa in de 18de E

Italië

- Idee van immersive beleving (met da Cortona)
 - o Plafon + schilderkunst

Pietro da Cortona (1596-1669)

- Hemel openbreken

Andrea Pozzo (1642-1709)

- Eerste echte rococo
- Immersie, ervaring, betrekking

Giovanni Antonio Pellegrini (1675-1741)

- Totaal spektakel/beleving

Giambattista Tiepolo (1696-1770)

- Met groot atelier reizen
- Barokke achtergrond
- Open hemel
- Meegedachte architectuur
- Koning verheerlijken: half god

Giovanni Antonio Canal Canaletto (1697-1768)

- Eigen stijl
- Grand tour voor elite
 - o Hij schildert landschappen als 'souvenir'
- Venetiaans licht
- Zo populair dat hij naar engeland verhuisd
- Snelle verspreiding

Duitsland & Oostenrijk

- Verspreiding europa
- Totaal spektakel (archi, stucco, bladgoud, schilderkunst, beeldhouwkunst...)
- Geen rationaliteit
- Emotionele beleving

Rusland

Engeland

- Weinig

Gainsborough (1727-1788)

- Inspo van anthony van Dyck
- Meer drama: rijkdom en textuur

Sir Joshua Reynolds (1723-1792)

- Andere wereld
- Vooral bekend als schrijver

William Hogarth (1697-1764)

- Afkeer decadentie rococo
- Veel kritiek op rococo
- Deel uit van Verlichting: anders denken over politiek en religie
- Nadruk rationaliteit

Neo-Classicisme

- 2de helft 18de E

Hoog renaissance

- Heldere, geometrisch compositie
- Beheersing en rationaliteit
- Geen beweging

Manierisme: Rome

- Ontstaat uit hoog renaissance
- Ontstaat via fascinatie voor stambeeld Laokoon in 1506
- Kenmerken
 - o Disegno
 - o Expressiviteit, pathos, dramatiek, overdrijving
 - o Beweging
 - Kledij
 - Houdingen
 - o Een beetje horror vacui
 - o Experimenteren
 - o Elegantie: verlenging anatomie
- Michelangelo en Raphael (einde leven)

Manierisme: Venetië

- Colorito
- Aandacht: textuur, landschap, mens
- Tonen wat ze kunnen doen
- Een beetje horror vacui
- Verkortingen: moeilijk om te schilderen
- Exotische houdingen
- Beweging: lichaam

Antwerps manierisme

- Ontstaat uit Vlaamse primitieven
- Inspo: renaissance traditie (italie)
- Inspo: Boschiaanse traditie (Noorden)
- Mengvorm van de 2 inspos
- Repetitive werken: kopieën, dezelfde onderwerpen

Caravaggisme

- Licht-donker effect: dramatiek
- Figuren helemaal vooraan
- Afsnijding = snapshot effect
- Naturalisme (noorden) (om je te kunnen identificeren)
- Lege donkere achtergrond: meestal bruin
- Genre(achtige) taferelen

Internationale Barok

- Doel = mensen emotioneel en rationeel betrekken, niet puur educatief
- Barok mag je niet op afstand bekijken
- Elementen van profane geschiedenis (= geschiedenis van grieks-romeinse rijk) verwerken in christelijke taferelen
- Kenmerken
 - o Licht-donker effect
 - o Pathos: om te betrekken
 - o Snapshot effect: afsnijding
 - o Figuren vooraan: zoom
 - o Groot formaat
 - o Beweging
 - o Architectuur elementen
 - o Inkarnaten, textuur

Classicisme

- Kenmerken
 - o Fascinatie disegno
 - o Heledere rationele composities
 - o Klassieke oudheid begrijpen
 - Terug nr kunst van 1vC – 1nC
 - o Beheersing
 - o Fascinatie oeuvre van raphael en michelangelo (niet manieristische fase van het einde leven maar HR fase van 1500-1515)
 - o Geen pathos of dramatiek
 - o Landschapschilderkunst: vaak mythologisch
 - Grote proporties = kleine figuurtjes (vooraan = 17de E) en grote landschap

Rococo

- Kenmerken
 - o Doel: politiek en religieus
 - Koning verheerlijken: half god
 - Meer macht?
 - o Pastel kleuren
 - o Droomwereld: feeëriek, mysterie, tuin
 - o Hemel openbreken
 - o Immersie ervaring: betrekking (emotie)
 - o Meedenken met architectuur: combinatie van alles
- Je moet je verplaatsen om een rococo kunstwerk te bewonderen
- Negatieve imago: door decadentie van de elite

Internationale manierisme

- Antwerps manierisme + romeins/florentijns maniera?
- Liefdethema's + mythologie
- Ingewikkelde poses: elegantie
 - o Door elkaar geweven
- Weinig figuren
 - o Geen horro vacui
- Tonen wat je kan doen: verkorting = dramatiek
- Doorkijkjes (landschap?)